

Per Øverland: Historieglimt 216

-

Anders Buen på Lademoen

Lademoen har ikke mange monumenter. Den eneste som har fått en bildestøtte er Anders Buen. Ordet monument er latin for minnesmerke. Buenbautaen står i Lademoparken i hjørnet mot Buran. Det er en steinbauta med et bronserelieff med hans ansiktstrekk utformet av Alessandro Santi. Monumentet blir hver 1. mai bekranset av Arbeiderpartiet. Anders Buen fikk

Bautaen over Anders Buen. Foto: Bjørn Lien.

også en gate oppkalt etter seg i 1937. Den er i to deler. Den ene delen går fra Innherredsveien ved Lademoen kirke og ned til Lademoen kirkeallé. Den andre går fra Mellomveien ned til jernbanen. Anders Buen fortjener sin gate og sitt minnesmerke. Anders Buen var i fem perioder stortingsmann, valgt fra

Lademoen enmanns valgkrets 1907-1921.

Han ble valgt til stortingspresident 1919-1921 og medlem av bystyret i Trondhjem fra 1907 til han døde i 1933. En av hans politiske bragder var at han fikk skapt Lademoen park. Der bautaen står var det planlagt å bygge brannstasjon og bad og flere kommunale bygg. Kommunestyret fulgte likevel Buens forslag og parken ble anlagt.

Anders Buen var bondegutt. Hans far var gårdbruker John Olsen Buen (1823-1906) på en av Buen-gårdene i Jondalen i Gransherad; nå en del av Kongsberg. Hans mor var Aslaug Olsdatter (1826-1906). Faren var levende

interessert i tidens politiske og kulturelle spørsmål. Anders Buen ble født den 24. februar 1864 og levde til 17. juli 1933. Anders dro hjemmefra 12 år gammel og gikk et toårskurs ved en høyere almenskole der hans bror var bestyrer. 15 år gammel tok han fatt på å utdanne seg til typograf i Kristiania. Et par år arbeidet han som typograf ved Kongsberg Blad. I folketellingen av 1885 finner vi ham som typograf på Hønefoss. Så var han typograf på Lillehammer der han traff sin tilkommende hustru. Han var aktiv i avholdsbevegelsen og redaktør av dens organ *Andvake*. Han ble politisk aktiv og lederne i arbeiderbevegelsen ble oppmerksom på ham. Han ble fagorganisert i 1884 og medlem av Sosialdemokratisk Forening i Kristiania i 1885. Fra 1900 til 1903 var han redaktør for *Socialdemokraten* i Kristiania, partiets hovedorgan, valgt av partiets landsmøte. Buen var klar tilhenger av en sosialdemokratisk utvikling i motsetning mer radikale krefter i partiet. En politisk konflikt tok fra ham redaktørjobben i 1903. Da kom en delegasjon fra Trondhjem med Anton Kalvaa i spissen. Han ble bedt om å overta som redaktør for *Ny Tid*. Han overtok 25. september 1903. Familien flyttet til Trondhjem, og ble boende der for godt. Buen fikk avisa økonomisk på fote og gjorde *Ny Tid* til et ledende organ for arbeiderbevegelsen i hans nye hjemby. Han var redaktør fra 1903 til 1912, da Martin Tranmæl overtok.

Anders Buen giftet seg med Julie Dahl fra Lillehammer. Hun var datter av Ingeborg Frantzdatter og Johannes Dahl. Faren var skomaker. I folketellingen for 1925 bor familien i Riddervolds gate 31 med de to ugifte døtrene Hjørdis, født 1900, og Åsta, født 1908: begge født i Kristiania.

Anders Buens stilling som journalist og redaktør ble det mest sentrale i hans livsgjerning. Mange vil si at hans innsats som agitator og politiker var vel så sentral. I dag er det vanskelig å fatte hvor viktig det skrevne ord var i den tiden vi nå tenker på. Buen var replikkens mester, og hans knappe og konsise formuleringer av politiske synspunkter ble lest og levde videre i diskusjonene. Fra verdenskrigen 1914-1918 og frem til partisplittelsen i 1921 ble motsetningen mellom de radikale kommunistiske synspunkter og de mer moderate sosialdemokratiske meninger i arbeiderbevegelsen stadig skarpere. Anders Buen var en konsekvent leder i den sosialdemokratiske fløyen. Ole Øisang hevder i forordet til Anders Buens *Erindringer* fra 1934, at han ikke var de dype prinsippers mann. Det er nok feil. Anders Buen var i hele sin karriere

en konsekvent talsmann for å fremme overgangen til et sosialdemokratisk Norge ved demokratiske midler. Etter partisplittelsen i 1921, da Arbeiderpartiet ble kommunistisk, var Buen med i Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti. Da var han journalist og redaktør for *Trondhjems Socialdemokrat* til 1927. Han var meget glad for sammenslutningen av partiet i 1927. Det var nettopp hans linje. Han skriver i sine erindringer side 118: «*Men med like stor glede er det grunn til å betrakte gjenforeningen i 1927 og den fortsatte reparasjon av det som blev brutt ved den første splittelse.*»

Anders Buen var en fremragende taler og journalist. Hans hovedansvar var politikken, både lokalt i Trondheim og nasjonalt. Som bladmann etterlot han seg et hav av artikler og som politiker et vell av taler. For å gi et lite glimt av ham som taler skal vi gjengi hans tale som stortingspresident da han den 16. november 1920 avduket minneplater for omkomne sjøfolk under den første verdenskrigen. Se Stortingstidende 1920, side 3625. Han sa: «*Ærede representanter! Disse mindetavler vil fortælle fremtidens slægter om det mørkeste avsnitt i menneskehetens historie. Det skal være et varig og hædersfuldt minde om alle dem, som gav livet som indsats, da de førte eksistensmidler hjem til sit folk. Og for os som lever idag, skal disse mindetavler være en varig paamindelse om, at menneskene endnu har langt igjen for at naa de idealer, som er et menneskesamfund værdige. La dem da ogsaa være en spore for al god vilje til at arbejde for det, som er sandt og retfærdig! Da vil det bedste kunne skje; da vil livets glæde kunne spire av dette sorgens minde, og det skjønneste monument, som overhodet kan reises, vil da være reist over vore dræpte sjømænd!*» Dette er en kort, konsis og poengtert tale som nettopp særpreget Anders Buen. Like knapp, konsis og poengtert var han i munn og penn i sin langvarige kamp for et sosialdemokratisk Norge. Hans linje vant frem i arbeiderbevegelsen og har på avgjørende måte preget dagens velferdssamfunn i Norge.